

Daleko v čase, někdy během prvních dnů civilizace, a možná dokonce i dříve, jeden muž nebo žena řekli komukoliv, kdo naslouchal, že svět se chystá skončit nějakým velkolepým způsobem, jenž všechny zabije. A lidi se toho chytli. Tak začala podivná a neustálá přehlídka podivínského lidského chování. Generace za generací, společnost za společností stovky milionů lidí uvěřily nespočetnému množství tvrzení o soudném dni. Vždycky má přijít přehnaně dramaticky a je podáván s neochvějnou jistotou. Ale dobré důkazy a logické argumenty nikdy součástí prezentace nejsou, což by mohlo vysvětlit, proč je míra selhání těchto předpovědí doposud stoprocentní. Proč nás toto nemocné myšlení stále infikuje? Nejsem si jistý, ale vím, že lékem je skepticismus.

Neznáme přesná čísla, ale není pochyb o tom, že v průběhu lidské historie trpělo anebo zemřelo mnoho milionů lidí v přímém důsledku víry v iracionální tvrzení o soudném dni, jenž nikdy nenastane. Má naše fascinace smrtí vykolejit naši schopnost rozpoznat a odmítat příběhy, jež jsou zjevně vymyšlené? Možná všichni nebo většina z nás přijdeme s vystavěnou modlou konce světa, která způsobí, že se toto podivné pokušení stane osudovým. Možná nás naše vášně pro vzory přivede k představě blízkého a konkrétního konce lidského příběhu, a to jen kvůli dokončení obrázku nebo uzavření smyčky.

Dobrou zprávou je, že těmto příběhům nikdy nemusíš propadnout. Jediné, co musíš udělat, je myslet jako vědec a šílenství se od tebe ihned odrazí. Skeptici jsou posledními lidmi na Zemi, kteří by shořeli nervozitou, vyhazovali by peníze, připojili se k chytlavé organizaci, zabili se nebo zranili někoho jiného jen proto, že očekávají konec světa, jež není nikdo schopný podložit pádnými důkazy. Víme, že dává smysl předpokládat, že zítřejší den nastane. Skeptické myšlení soudnému dni vzdorovalo a mnohokrát již svět zachránilo a může znovu zachránit. To jediné, co musíme všichni udělat, je myslet. Pak se ony strašidelné předpovědi scvrknou a odumřou.

Podvod s přistáním na Měsíci

Jak se tohle stalo? Jak mohlo dojít k tomu, že největší dobrodružství lidstva, ten největší technologický úspěch, je nakonec miliony lidí po celém světě nazýván *podvodem a tajným spiknutím*? Program Apollo na Měsíci přistál s lidmi na palubě celkem šestkrát! Astronauti s námi z Měsíce komunikovali. Nafotili mnoho fotografií a natočili měsíční chůzi. Přivezli zpět skoro 450 kilogramů kamenů. Ale i přesto mnoho lidí popírá, že k přistání na Měsíci vůbec kdy došlo. Domnívají

se, že šlo o promyšlený trik vymyšlený tak, aby ukázal Spojené státy v průběhu studené války v dobrém světle. Prezident Richard Nixon a *NASA* nám lhali a astronauti byli jen herci.

Jak jsme již zmínili v části o konspiračních teoriích, lidský mozek skvělým příběhům neodolá. Nemůžeme si pomoci a prostě těm historikům a drbům naslouchat musíme. Nemůžeme přestat s úvahami a představami, zda jsou tato divoká tvrzení pravdivá. Čím jsou šťavnatější, tím lépe. Nutkání drbům věřit a šířit je, bude zřejmě instinktivní; jednoduše je to součástí toho, kým jsme, tvrdí někteří vědci. Spíše než o tom, co děláme, je to o tom, kdo skutečně jsme. „Klevetiví primáti“ není jen parádní jméno pro rockovou kapelu, je to i pojmenování toho, co je hluboko v nás všech. S ohledem na to se domnívám, že podvod o přistání na Měsíci by měl být považován za praštnou odchylku, a to více než nevyhnutelně. Mise Apolla byly naprosto obrovské, složité a obtížné, až příliš velkolepé, než aby mohly být přijaty všemi. Jakmile přijde okamžik, kdy se člověk konečně projde po povrchu Marsu, zaručuju ti, že se najde určitá světová podskupina, jež bude tvrdit, že se vše dělo jen na hollywoodských prknech.

Protože jsem odhodlaný být skeptikem, který má otevřenou mysl, vždy jsem se snažil naslouchat argumentům zastánců měsíčního podvodu a zvažovat je. Nezáleží na tom, jak směšné se mi některé z těch názorů zdají: neodmítám je předem, aniž bych se nad nimi alespoň zamyslel. Jeden nikdy neví, co se stane zítra, ale dnes mi tohle tvrzení nepřijde pro Ameriku prospěšné. Pouhých šest procent dospělé populace věří, že to vše byl podvod, jak tvrdí Gallupův průzkum. I to číslo představuje jeden milion Američanů a v rámci průzkumu se jedná o čistě okrajovou záležitost. Dá se dotazovat na cokoliv, aby člověk dostal aspoň šest procent souhlasných hlasů. Jenže musíme ještě zvážit, kolik lidí o přistání pochybuje či ho zcela popírá. Také zůstává otázka, kolik neameričanů nevěří, že by kdokoliv na Měsíci kdy přistál. Žil jsem mimo Spojené státy a cestoval jsem všude možné a mnohokrát jsem byl doslova šokován ze zjištění, jak rozšířená tato víra je. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že je velmi běžná v mnoha zemích Asie, Afriky a Karibiku. Jeden průzkum zjistil, že v měsíční podvod věří čtvrtina všech Britů. Motivace pro tuto víru se liší, tím jsem si jistý. Mohlo by jít o neznalost vědy (*Co je Měsíc?*), špatnou znalost historie (*Prezident Nixon byl obžalován za svou účast na měsíčním podvodu, ne?*), nedostatek fantazie (*V žádném případě to tak není!*), nebo dokonce protiamerické nálady (*Američany nenávidím, a proto nikdy na Měsíci být nemohli.*). Zesnulý venezuelský prezident

rád Spojené státy. Někteří lidé, třeba členové Tálibánu v Afghánistánu, jsou dobrým příkladem: jsou tak ztraceni ve středověkém myšlení a pověrách, že zřejmě považují za zcela nemožné, aby obyčejný smrtelník vůbec takovéto cesty dosáhl. Pro některé to může být následek formálního vzdělávání, jehož se jim dostalo. Slyšel jsem například, že tvrzení o měsíčním podvodu se vyučuje v kubánských školách jako skutečnost. Byl jsem na to velmi zvědavý během své návštěvy této země. Ale jako americký občan, jemuž byl povolen vstup jako novináři, jsem nebyl v pozici, abych mohl vyvolávat politické debaty, takže jsem to musel pěkně zaobalovat. Kubánci, se nimiž jsem se setkal, měli jasno a na vědu měli pozitivní názor, ale někteří nebyli přesvědčení, že by *NASA* kdy na Měsíc vyslala člověka.

K této víře jsou obzvláště náchylní dnešní mladí lidé ve všech zemích. Možná je to tak zčásti proto, že přistání se stalo v šedesátých a sedmdesátých letech, a proto ho vnímají jako starou historii, které je těžší uvěřit. Koneckonců nevidí, že by se někdo po Měsíci procházel dnes. Tak jak to lidé udělali s „prehistorickou“ technikou dvacátého století? *Neměli mobilní telefony ani notebooky, ale zaletěli si na Měsíc? No, to určitě.* Taky ničemu nepomáhá, že kdejaké zvědavé děcko s počítačem může sledovat nebo si číst propagandu měsíčního podvodu na webu. Bez jasného kontextu a smysluplných protiargumentů se to opravdu může zdát důvěryhodné.

V roce 2001 vysílal kanál *Fox TV* během nejsledovanějšího času hrozný dokument nazvaný *Conspiracy Theory: did We Land on the Moon?* (Teorie spiknutí: přistáli jsme na Měsíci?). Tento pořad zřejmě pomohl nastartovat novou vlnu iracionálních popíračů a i dnes, a navíc online, oblbuje další mozky. Klipy na *YouTube* přitáhly stovky tisíc sledujících. Profesionální prezentace fungují bez ohledu na to, jak fakticky nesprávné nebo nečestné mohou být. Jistý průzkum zjistil, že 27 procent mladých Američanů ve věku od 18 do 24 let má „určité pochybnosti“ o tom, že na Měsíc doletěli astronauti, a deset procent prohlásilo, že je to „velmi nepravděpodobné“.

Když o takových statistikách čtu nebo se setkávám s lidmi, co této kachně věří, moje první reakce je lítost a zklamání. Je mi smutno za ty, co se necítí s tímto důležitým úspěchem nijak propojeni. Byl to lidský počin, na který by měli být všichni alespoň částečně hrdí. Samozřejmě byl motivován militarizací studené války a povrchním nacionalismem, ale i tak byl nesmírně mimořádný a smysluplný. V tom okamžiku, kdy lidská noha vstoupila na Měsíc, jsme se jako druh vymanili ze zemských pout. Rozšířili jsme svůj fyzický dosah, a tím se rozvinula společná schopnost snít o větších snech. Nebo se to alespoň stát mělo.

Níže uvádím několik běžných názorů na měsíční podvod, jež jsem zaslechl, a následovány jsou krátkými odpověďmi. Nezapomeň, že stejně jako se všim ostatním v této kapitole se tě nesnažím navádět k tomu, abys se mnou souhlasil, „protože mám pravdu.“ Ať už je ti šedesát let nebo jsi v šesté třídě, chci, abys myslel sám za sebe a udělal si svůj vlastní názor. Takže jestliže sdílím svůj osobní pohled na věc a své zkušenosti, nechci, aby sis myslel, že bys mě měl následovat, protože na tebe působím důvěryhodně. Musíš si na tuto záležitost a na každé další mimořádné tvrzení vytvořit vlastní názor.

Kdepak jsou hvězdy? Tohle je pravděpodobně jedna z nejběžnějších výzev, jimž je přistání na Měsíci podrobováno. A taky má nejjednodušší vysvětlení. Pokud tito astronauti opravdu byli na Měsíci, ptají se zastánci měsíčního podvodu, proč nejsou v černém prostoru za nimi vidět žádné hvězdy? Vypadá podezřele podobně černé stěně filmového studia. Důvod je však jednoduchý. Hvězdy v prostoru jsou relativně slabá světýlka. Povrch Měsíce je ale, pokud na něj svítí slunce, velmi jasný. Stejně je na tom lunární modul (přistávací vozidlo) a bílé vesmírné obleky, jež na sobě astronauti na Měsíci měli. Aby se daly za takovýchto podmínek udělat slušné fotografie, musí být doba závěrky fotoaparátu nastavena na rychlost, která je natolik vysoká, aby využila i poměrně slabé světlo z hvězd. Výsledkem je fotografie s řádně osvětlenými astronauty, ale jen s černým prostorem za nimi. Pokud máš pořad pochybnosti, zkus si to sám. Vyběhni do hvězdné noci a udělej fotografii dobře osvětlené budovy nebo osoby. Pokud vyjde kvalitní záběr hlavního objektu, pak hvězdy neuvidíš. Jde o rozdíly ve světle. Ve skutečnosti byl kontrast tak vysoký, že Charlie Duke, astronaut posádky Apollo 16, tvrdí, že na povrchu Měsíce vlastníma očima hvězdy ani neviděl.

Vlajka se zvlnila. Existuje filmový klip, o němž zastánci měsíčního podvodu tvrdí, že ukazuje, jak ve větru Měsíce povívá americká vlajka. Samozřejmě že k něčemu takovému by dojít nemohlo, protože Měsíc nemá atmosféru, a tudíž ani vítr. Ale je to tam, jasné jako facka, třepotá se. Určitě zatímco se točily falešné záběry vlajky na Měsíci, otevřel někdo dveře ve studiu nebo zapnul větrák.

Nezaměňuj pohyb se třepotáním ve větru. Ano, vlajka se pohybuje. Ale proč? Pohybuje se proto, že astronaut se stožárem během jízdy po měsíčním povrchu kýval. Možná že tam není vítr, ale fyzické zákony jsou tam nahoře v pozorování stejně jako tady na Zemi. Vlajka se pohybuje díky setrvačnosti. Pohyb stožáru má za následek pohyb připojené vlajky. Až tak jednoduché to je.

Tricky Dick (nelichotivá přezdívka Richarda Nixona). Někteří lidé poukazují na tohoto muže, který seděl během přistání Apolla v Bílém domě, jako klíčový důvod k tomu, proč věřit těmto konspiračním teoriím. Ale jen to, že je někdo známý pro své lži a zapojení do spiknutí, neznamená, že *všechno*, do čeho kdy byl zapojen, musí být nezbytně zfalšované. Prezident Richard Nixon možná byl neetický politik, což ale samo o sobě není důkazem, že by dokázal zorganizovat šest falešných přistání na Měsíci. Watergate neprokazuje Moongate.

Lhali. Setkal jsem se s mnoha lidmi, již se amerického vesmírného programu v době Apolla přímo účastnili. S některými jsem mluvil neformálně na vědeckých konferencích, s jinými jsem vedl dlouhé formální rozhovory pro různé psané projekty. Toto je jejich částečný seznam:

- Gene Cernan (velitel Apolla 10, Apolla 17)
- John Young (velitel Apolla 10, Apolla 16)
- Charlie Duke (velitel Apolla 16)
- Gene Kranz (letový ředitel Řídicího centra mise)
- Alan Bean (Apollo 12)
- Buzz Aldrin (Apollo 11)
- Scott Carpenter (astronaut na Mercury Seven)
- Tom Stafford (velitel Apolla 10)
- Frank Borman (velitel Apolla 8)
- Rusty Schweickart (velitel Apolla 9)
- Jim McDivitt (velitel Apolla 9)
- Walter Jacobi (inženýr, člen raketového týmu Wernher von Braun)
- Dave Scott (velitel Apolla 9, Apollo 15)
- Ted Saseen (raketový konstruktér Apolla)
- Jack Cherne (konstruktér lunárního modulu)
- James O’Kane (konstruktér skafandrů pro Apollo)

Myslím, že je důležité dostat tuto skutečnost na světlo, protože pokud bylo přistání podvrh, znamená to, že všichni tito lidé a mnoho dalších jsou lháři. Jestliže nikdy nikdo neletěl na Měsíc, pak po všechny ty roky udrželi to největší tajemství v historii. Snad je možné, že by mohli lhát, ale nepříjde mi to věrohodné, protože jsem se těmto astronautům díval do očí, zatímco oni se mnou sdíleli svoje vzpomínky na pobyt na Měsíci. Prominentní konstruktéři Apolla mi vyprávěli o tvrdé práci a dlouhých hodinách, jež byly potřeba k tomu, než došlo k vytvoření stroje, aby byl schopný dovést lidi k Měsíci a zase je bezpečně vrátit na Zem. Letový ředitel Řídicího centra mise Gene Kranz mi popsál, jak se během těchto dlouhých misí *cítil*. Není nic jednoduššího než

nařknout někoho ze lži v době, kdy není ničím jiným než natištěným jménem nebo dvourozměrným obličejem v televizi. Jenže když se s nimi potkáš osobně a vyslechneš si srdečné příběhy z první ruky, je velmi obtížné věřit, že by to všechno byli lháři. Například Charlie Duke, astronaut na Apollu 16, mi vyprávěl, že na Měsíci zanechal fotografii své ženy a dětí.

Zdá se hodně přehnané, pokud tito lidé jen chrání podvrh. Nemůže to být pro peníze, protože astronaut Apolla by si mohl přijít k milionům, kdyby chtěl vyjít s pravdou ven a odhalit spiknutí. Kromě toho proč by zacházeli tak daleko a snažili se podvrh bránit i po tolika letech a mimo svou povinnost? Studená válka dávno skončila. Sovětský svaz už ani neexistuje. Kennedy, Johnson a Nixon jsou mrtví. Předpokládám, že je možné, že mi všichni lhali tak, jak lhali celému světu. Možná jsou to všechno skvělí herci. A možná, že každý z nich našel vůli udržet toto tajemství po více než čtyřicet let. Ale pochybuji o tom.

Kde je kráter? Když se podíváš na fotografie lunárního modulu (přistávací vozidlo Apolla) na Měsíci, všimni si, že pod ním není hluboký kráter. *Proč ne?* Ptají se věřící v podvod. Jak je možné, že lunární modul s tak mocným raketovým motorem nerozdmýchal na povrchu Měsíce velký kráter? Odpověď je jednoduchá: inteligentní inženýři *NASA* si mysleli, že by nebylo špatné v lunárním modulu nainstalovat škrtkovací klapku.

Co udělají závodní sprinteři na venkovním stadionu po překročení cílové čáry? Zpomalí, že? Sníží úsilí a ještě chvíli běžící, než se úplně zastaví, aby nenarazili do zdi či do plotu. Určitě nepřestanou běžet plnou rychlostí až těsně před zdí nebo před plotem. Stejně jako lunární modul. Když chtěl Gene Cernan, velitel Apolla 17, sestoupit na měsíční povrch, ubral trochu výkon motoru kvůli pozvolnému přistání. Nevytvořil kráter, protože nepřistál s motorem na plný výkon. Ani nemohl, protože motor na plný plyn by mu přistání znemožnil.

Stejně, jako je tomu s mnoha podobnými zvláštními přesvědčeními, s trochou znalostí může člověk uspět i u tvrzení o podvodu s přistáním na Měsíci. Bohužel většina Američanů ví o programu Apollo mizerně málo, a ještě méně ví o úsilí americké armády a *NASA*, které programu předcházelo. Často nejsou ani obeznámeni s významným a úspěšným vesmírným programem Sovětského svazu. Sověti byli velmi sofistikovaní a během většiny šedesátých let měli před Spojenými státy náskok. Zcela jistě by přišli na to, kdyby Spojené státy přistání zfalšovaly, a můžeme si být naprosto jistí, že by o tom řekli celému světu. Zesnulý Neil Armstrong, první muž, který se prošel po Měsíci, to shrnul celkem výstižně: „Bylo by obtížnější to zfalšovat než to skutečně udělat.“